

І.М. Ребрій

Харківський національний університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба, Харків

СУЧАСНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ ВІЙСЬКОВИХ ПОТРЕБ

Статтю присвячено питанню використання різних методів навчання англійської мови для спеціальних потреб та пропонується знайомство з сучасними методами мовної підготовки та проведення практичних занять для військових потреб з особливим акцентом на розвитку навичок говоріння, письма, аудіювання та читання. У статті розглянуто низку релевантних питань, таких як вимоги STANAG до освітніх рівнів, мовна вправність та навички; викладацькі настанови та моніторинг роботи в аудиторії. Були розглянуті найбільш популярні методи навчання іноземної мови, їх переваги та недоліки.

Ключові слова: англійська мова для спеціальних потреб, мовна вправність, навички, моделі навчання.

Вступ

Постановка проблеми. Навчання англійської мови сьогодні є надзвичайно важливим завданням з огляду на євроінтеграційні прагнення нашої держави. Тримаючи курс на тісну співпрацю з НАТО, Збройні Сили України крок за кроком опановують англійську, яка є універсальним засобом спілкування військовослужбовців країн - членів НАТО та країн - партнерів, однією з яких є Україна [11]. Саме знання англійської мови забезпечує багатонаціональну військову сумісність під час навчань або миротворчих місій.

Виклики, з якими стикаються викладачі іноземної мови, насамперед стосуються створення власної та/або пристосування до вже існуючих моделей навчання англійської, які будуть ефективними в контексті військового середовища.

Мета цієї роботи - проаналізувати три зовсім різних методи навчання англійської мови: інтерактивний, ситуативний та метод проблемних завдань та визначити, який з них є найбільш ефективним для застосування у ВВНЗ України

Виклад основного матеріалу

Інтерактивний метод

Відповідно до цієї моделі, весь процес навчання ґрунтується на взаємодії викладача і студентів. Якщо ми вважаємо, що розвиток комунікативних навичок є першоосновою навчання іноземних мов, то взаємодія в класі обов'язкова. Реальна комунікація тут виступає як взаємодія між одногрупниками. Інтерактивне навчання дає можливість тим, хто навчається, засвоювати мову прямо у процесі спілкування та опановувати активний лексико - граматичний матеріал під час самого процесу мовлення, а не з підручника. Такий підхід дещо зміщує фокус з викладача на студентів - викладач не є центральною фігурою у класі, він діє як фасилітатор, менеджер,

незалежний учасник, який робить процес навчання мови якомога легшим і комфортнішим, а також допомагає студентам знайти свій шлях під час створення різних комунікативних ситуацій. Студенти мають взаємодіяти, а саме: вислуховувати один одного, ділитись інформацією, вирішувати реальні проблеми реального життя з використанням цільового мовного матеріалу [8].

Практика показує, що найбільш дієвими і ефективними інтерактивними видами роботи є презентації, робота у парах, дискусії, дебати, письмові роботи. У контексті навчання студентів для військових потреб, усі ці види роботи повинні бути зорієнтовані на виконання певних військових завдань, тобто розвивати у військовослужбовців навички спілкування та функціонувати в реальному армійському середовищі. Як приклад наводимо використання кейс - ситуації, є надзвичайно ефективними для провокування суперечок та дебатів англійською, шляхи вирішення яких не є однозначними. Одним із конкретних прикладів може слугувати справа зі збірки військових текстів "Mil - to - Mil" [3]. Ця справа передбачає реактивацію попередньо вивченого лексико - граматичного матеріалу. Студенти читають текст про битву під Геттінзбургом і після цього мають нанести на карту рух армій, які беруть участь у битві. Студенти, працюючи у групах (3-4) отримують завдання проаналізувати і оцінити військові рішення, використані під час бою супротивниками. Цей вид роботи складний, він уможлиблює використання різних граматичних конструкцій та лексем. Студентам пропонується дискутувати, використовуючи спеціальний військовий вокабуляр, граматичні явища залишаються довільними для вибору. Це дає можливість майбутнім військовим фахівцям створювати безліч гіпотетичних ситуацій щодо можливого результату битви за умов видуманих альтернативних стратегій. Такий підхід збагачує лексичний запас студентів, розвиваються навички перифразування,

висування гіпотез, аргументації, захисту своєї точки зору, переконання інших у своїй правоті, наведення прикладів тощо. Важко переоцінити і розвиток навичок критичного мислення у студентів, які є надзвичайно важливими у реальних життєвих ситуаціях, з якими стикаються наші випускники.

Ситуативний метод

Ситуативне навчання - це адаптація різних стратегій, коли викладач використовує і сфокусовані на викладачеві, і на студентах види роботи в залежності від змісту курсу (контенту). Як і будь який активний метод навчання, ситуативний підхід захоплює студентів до наступних кроків: аналіз проблеми; вирішення проблеми; пояснення шляху вирішення проблеми і захист своєї точки зору. Граматичні структури презентуються в контексті цілком можливих ситуацій, а лексичний матеріал має максимально відповідати реаліям сучасного життя військовослужбовців. Такий підхід до підбору мовного матеріалу і відрізняє ситуативний метод від інших. Студенти під час занять в аудиторії засвоюють певні мовні моделі, які тісно пов'язані з їх повсякденним життям за межами класу і є невід'ємно пов'язаними з життєвим досвідом тих хто навчається [9]. Навчання передбачає тісну взаємодію з іншими студентами навчальної групи, що дозволяє кожному інтегруватися в змодельовану ситуацію, яка потребує вирішення.

Такий підхід має велику перевагу щодо мотивації студентів, привертання уваги саме до того, що мова потрібна не сама по собі, а для успішного вирішення тої чи іншої проблеми.

Багаточисленні наукові розвідки у галузі методики викладання іноземних мов дійшли до висновку про пріоритетність двох складових у навчанні мови - лексики та граматики. Було встановлено, що будь яка європейська мова має так званий базовий вокабуляр, який складається з близько 2000 слів, які найчастіше зустрічаються в письмових текстах, і знання яких є критично важливим для успішного розуміння прочитаного. Паралельно із базовим словниковим запасом існує і базовий граматичний каркас, який містить структурні моделі речень, найчастіше представлених у усному мовленні. Такі структурні моделі часто можна знайти у підручниках та словниках. Принципова відмінність ситуативного підходу від традиційного методу полягає у ретельному відборі контенту мовного матеріалу, градації складності вправ і завдань, презентації цього матеріалу і вправ. Найбільша перевага методу полягає у тому, що теоретично - обґрунтована організація контенту знижує вірогідність "непотрібних" студенту знань, а все те що студент вчить, він вчить для того, щоб використати у важливих життєвих ситуаціях.

Такий підхід спонукає студентів до набуття корисних мовних засобів задля подальшого спілкування.

Викладачі, практикуючі ситуативний метод, відзначають, що найкращий спосіб викладання іноземної мови - це так званий PPP – метод [7]. Він передбачає три етапи засвоєння мови під час заняття: презентація (представлення нового матеріалу в контексті певної ситуації), практика (виконання вправ під керівництвом викладача), продуктивність (види діяльності, які не передбачають контроль і допомогу викладача). Описаний вище метод особливо актуальний для ситуативного навчання за спеціальними підручниками для військовослужбовців Campaign, At Ease, Breakthrough, Mil - to - Mil. Ми використовуємо ситуації, запропоновані їх авторами щоби надати реальну можливість курсантам, ад'юнктам і слухачам зануритися у оригінальні ситуації життя військовослужбовця як у бойовому, так і цивільно-побутовому контексті. Лексико-граматичний матеріал цих підручників може бути використаний як для засвоєння вокабуляру, так і для граматичних для тренувань. Зазвичай викладач готує матеріал заняття, вводить активні лексеми та/або структури, наголошуючи на спеціальній військовій термінології в контексті, аналізує та пояснює складні речення чи словосполучення. За допомогою ситуацій, створених викладачем і обумовлених контекстом підручників, курсанти краще опановують активний мовний матеріал та пов'язують його з власним професійним досвідом, набутих у Збройних Силах України.

Говорячи про найбільш вдалі види діяльності під час занять з іноземної мови, можна запропонувати рольові ігри, під час яких студенти вирішують виникаючі проблеми певних ситуацій лінгвістичними засобами. Наступний приклад є ілюстрацією того, як можна використати вокабуляр за темою "Медична евакуація" [5]:

"You are part of a two-man vehicle patrol. You stop at the site of a road traffic accident. You tell your partner to wait in the patrol vehicle and you move towards the car. There are three people in the car - two adults and a small child. The driver is unconscious and has a very bad head injury. You suspect that there is little you can do to help him. The female passenger is conscious. You ask her if she can feel any pain. She tells you that she has a lot of pain in her neck and back. The child is in the back seat and appears unharmed, although he is crying loudly. As you move closer, you can smell petrol.»

Студенти мають визначитися з послідовністю дій у запропонованій ситуації до приїзду медичної служби. Викладач захоплює студентів до використання спеціальної термінології, вивченої на попередньому занятті, та певних граматичних структур як, наприклад, гіпотетичних припущень і/ або модальних дієслів.

Окрім цього, використовуючи ситуативний метод навчання мови, викладач може розвивати у студентів навички висловлення своєї думки, аргументації, гіпотетичних припущень, прогнозування розвитку подій, тощо. Мета таких видів діяльності - дати студентам можливість вирішити життєву ситуацію за допомогою активного лексично-граматичного матеріалу, зробивши процес навчання контексту-аналізованим та значущим.

Очевидно, що ситуативний метод навчання має більш переваг, аніж недоліків, тому що розвиває навички усіх чотирьох видів мовленнєвої діяльності, а саме читання, письма, аудіювання та говоріння, розвиває і плавність вимови, і граматичну правильність, вчить студентів швидко реагувати в комунікативних ситуаціях, доводить до автоматизму вживання базових граматичних явищ [4].

Метод проблемних завдань

За останні роки метод, оснований на виконанні завдань, набув шаленої популярності. Цей метод є новітньою версією відомого усім комунікативного підходу до вивчення іноземних мов, метою якого є успішне виконання навчального завдання як з точки зору логіки та професійної підготовки, так і з огляду на правильне використання мовних засобів [2]. Роль викладача тут дуже важлива - він дає установку на виконання завдання, керує студентами під час його опрацювання і поступово підводить тих, хто навчається до правильного рішення. Студентам здається що вони виконують завдання самостійно, але викладач весь час спрямовує їх роботу і діє схемою: постановка заняття - виконання завдання - оцінка виконання завдання. На першому етапі викладач має переконатися, що студенти повністю усвідомили свою задачу (вони зрозуміли інструкції, правильно трактують слова та словосполучення, знають переклад нових лексем тощо). На наступному етапі викладач допомагає студентам виконати задачу за допомогою різних засобів. І на останньому етапі він перевіряє здобутки студентів, приділяючи особливу увагу продуктивним навичкам (письму та говорінню).

Цей метод щонайкраще підходить нашій цільовій аудиторії. Так як наші студенти дорослі люди з доволі багатим життєвим та/або бойовим досвідом, які повністю усвідомлюють свою особисту відповідальність за своє навчання. Вони почуваються більш комфортно, коли викладач дозволяє їм працювати і бути при цьому більш - менш незалежними, зі своїм власним темпом і своїми уподобаннями. А викладач при цьому контролює, направляє, моніторить, виправляє тощо. Такий підхід дуже виправданий для військової аудиторії, так як військовослужбовці мають вчитися безперервно все своє життя, часто вони не мають змоги консультуватися у викладача, а рі-

шення потрібно приймати негайно. Щоб краще зрозуміти суть такої моделі навчання, проаналізуємо деякі її дефініції. Під "завданням" ми розуміємо безліч речей, які ми робимо в повсякденному житті. Під "мовним завданням" ми розуміємо дії, які ми виконуємо, використовуючи активний мовний матеріал і які підпадають під категорію реальних життєвих ситуацій: робота з документами, замовлення товарів та послуг, формальне та особисте листування тощо. При переносі таких завдань з реального світу у класну кімнату вони перетворюються на педагогічні за своєю сутністю та формою. Наприклад, це може бути малювання карти під час прослуховування аудіо інструкцій з подальшим їх виконанням. Завдання можуть передбачати також продукування мови [1]. Але вони завжди вимагають усвідомлених чітких результатів виконання, регламентованих викладачем. Навчання мови при цьому залишається комунікативним за рахунок виконання різноманітних завдань, які надають роботі у класі відчуття мети, яка виходить за межі суто лінгвістики. На підтримку опису методу проблемних завдань наведемо приклад діяльності, яку ми часто використовуємо під час занять і називаємо процесом прийняття рішень. Виходячи з того, що головна чеснота військовослужбовця - це здатність вчасно приймати правильні рішення, ми намагаємося розвинути навички прийняття рішень засобами англійської мови. Таким чином і когнітивні і мовні навички покращуються одночасно. Розглянемо ситуацію, яку ми пропонуємо нашим курсантам з метою виконання низки завдань [6].

If you are looking to get away for a day, a popular place to start is Yilankale or Snake Castle. About a 20-minute drive from the base, Yilankale was built during the crusades and is an excellent example of military architecture. Another interesting place to visit is the seaside town of Kizkalesi, about 75 km east of Mersin. The town is named after a castle 150 meters offshore.

If you want sun, sea and relaxation, head for the beautiful beaches on the Mediterranean coast. The closest beach resorts are Karatas (50 km) and Yamurtalik (84 km), the latter is especially interesting for the ancient harbor castle and the nearby nature reserve. Mersin is a city that offers modern shopping, popular American-style restaurants and great nightlife.

If beaches are not your thing, check out the city of Adana. With a population of over one million, Adana is the fourth largest city in Turkey. In Old Adana you can find fruit and fish markets, carpet and brass stores, a gold market and a covered bazaar. New Adana is quite different and offers nightlife, modern shopping malls, American pizza and hamburger restaurants, and movie theaters that show films in English. For a romantic view of Adana, check out the tea houses and restaurants

alongside the Seyhan Dam Lake. Adana is also a great place for historical buildings.

Especially worth seeing is the 16th century Great Mosque (Ulu Camii), the clock-tower and the stone bridge. Also check out the Archaeological Museum. The museum building itself is interesting since it was built as a church by the crusaders.

Sports enthusiasts will find plenty of activities in the area around Incirlik. Water sports are popular on the coastline around Karatas and Yamurtalik and include yachting, rowing, water-skiing, snorkelling and swimming. There are a number of good mountain climbing routes near Yilankale and check out the beautiful Toros Mountains around Pozanti for hiking. For fishing try Qamlik National Park 30 km southwest of Adana.

Студентам пропонується також низка питань з метою перевірити розуміння ситуації. Потім вони працюють у групах по 3-4 і складають план виконання поставлених завдань. Як правило, наприкінці заняття студентам надається можливість презентувати їх план дій іншим групам та аргументувати своє видіння вирішення завдання. Мета цієї заключної фази заняття - спровокувати дискусію, під час якої будуть задіяні ті мовні засоби, які викладач очікує.

Висновки

Результати дослідження, метою якого було визначити найкращий метод навчання англійської мови для військових, дозволяють зробити припущення,

що інтерактивний метод є більш привабливим для тих, хто навчається, аніж інші методи.

Саме цей метод дозволяє тримати баланс між тим, що викладач дає, а студент бере у класі [10]. Ми маємо на увазі, що цей метод дозволяє розвивати усі чотири основні мовні навички рівномірно, за допомогою викладача студенти покращують як рецептивні, так і продуктивні спроможності, на відміну від інших методів, коли розвиваються лише письмо і говоріння.

Однак, не слід уникати і інших методів, описаних у статті – ситуативного та проблемних завдань. Вони є надзвичайно популярними серед викладачів військових навчальних закладів.

Навчання англійської мови військовослужбовців – це навчання для особливих потреб [3]. Деяким студентам процес навчання подобається, деяким – ні. І в таких умовах ми вважаємо, що тісна співпраця студентів з викладачем під час кожного заняття, його підтримка, допомога, заохочення, підказка, безперервний зоровий контакт є дуже важливим інструментом у мовній підготовці і саме інтерактивний метод дає можливість тим, хто навчається, при достатній мотивації розвинути і покращити свою мовну компетентність.

References

1. Parker, J. Palmer (2007), *The Courage to Teach: Exploring the Inner Landscape of a Teacher's Life*, San Francisco, John Wiley & Sons, 10 p.
2. Wilga, M. Rivers (2000), *Interactive Language Teaching*, Cambridge, Cambridge University Press, 15 p.
3. Adriana Dumitrescu (2008), *Isabela Dragomir si colectiv, Mil-to-Mil: a Collection of Authentic Text-Based Exercises*, Sibiu, Editura Academiei Fortelor Terestre "Nicolae Balcescu", 21 p.
4. Mark Tennant (1997), *Psychology and Adult Learning*, London, Routledge, 73 p.
5. Simon Mellor-Clark, Yvonne Baker de Altemirano (2009), *Campaign - English for the Military (2)*, Oxford, Macmillan Publishers Limited, 113 p.
6. Simon Mellor-Clark, Yvonne Baker de Altemirano (2010), *Campaign - English for the Military (3)*, Oxford, Macmillan Publishers Limited, 9 p.
7. Parrott, M. (1993), *Tasks for language teachers: a resource book for training and development*. Cambridge England New York: Cambridge University Press.
8. Scrivener, J. (2011), *Learning teaching: the essential guide to English language teaching*. Oxford: Macmillan Education.
9. Thaine, C. (2010), *Teacher training essentials: workshops for professional development*. Cambridge: Cambridge University Press.
10. Ur, P. (2012), *A course in English language teaching*. Cambridge New York: Cambridge University Press.
11. STANAG 6001 (Edition 4) Language Proficiency Levels. Available at: www.mod.gov.rs/stanag/srpski_stanag_6001/STANAG%206001%20Edt%204%20LANGUAGEPROFICIENCY%20LEVELS.pdf.

Надійшла до редколегії 15.01.2018

Схвалена до друку 20.02.2018

Відомості про автора:

Ребрій Інна Миколаївна

кандидат філологічних наук
завідувач кафедри
Харківського національного університету
Повітряних Сил ім. І. Кожедуба,
Харків, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-1008-0142>
e-mail: innarebriy@gmail.com

Information about the author:

Inna Rebrii

Candidate of Philological Sciences
Head of Department
of Ivan Kozhedub Kharkiv
National Air Force University,
Kharkiv, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0002-1008-0142>
e-mail: innarebriy@gmail.com

**СОВРЕМЕННЫЕ МЕТОДЫ ОБУЧЕНИЯ АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ
ДЛЯ ВОЕННЫХ ПОТРЕБНОСТЕЙ**

И.Н. Ребрый

Статья посвящается вопросу использования разных методов обучения английскому языку для специальных целей и предлагает знакомство с современными методами языковой подготовки и проведения практических занятий для военных потребностей с особым акцентом на развитии навыков говорения, письма, аудирования и чтения. В статье рассмотрен ряд релевантных вопросов, таких как требование STANAG к образовательным уровням, языковая квалификация и навыки, преподавательские рекомендации и мониторинг аудиторной работы. Были рассмотрены самые популярные методы обучения иностранному языку, их преимущества и недостатки.

Ключевые слова: английский язык для специальных потребностей, языковая квалификация, навыки, модели обучения.

**MODERN METHODS OF TEACHING ENGLISH
FOR MILITARY PURPOSES**

I. Rebrii

The article deals with the different modern methods of teaching English for special purposes and presents current language teaching methodologies and practices for military contexts with a focus on developing speaking, writing, listening and reading. The article elaborates on a number of relevant issues such as STANAG requirements as to educational levels; language proficiency and skills; teachers' instructions and classroom activities monitoring. The most popular teaching models were described, as well as their advantages and disadvantages. Within STANAG recommendations, teachers' main aim is to develop and improve both students' language proficiency level and their language competence. Since the focus of this paper ways of the above mentioned task solution were considered. The best way to realise the task is to increase classroom speaking and pay more attention to fluency, to develop the ability to communicate an intended message, or to affect, the listener or interlocutor in the way that is intended by the speaker, to adjust the message according to the responses of the listener or interlocutor, to construct coherent utterances and stretches of speech, to respond and to speak without hesitation, to use strategies such as simplification, circumlocution and gesture to aid communication when the speaker may not have access to the vocabulary or grammar which would normally be appropriate.

Keywords: English for special purposes, language proficiency, skills, teaching models.